

Nyhetsbrev från Yrkesföreningar mot Tobak

Början av juni kunde vi läsa den glädjande nyheten att svenska gravida röker mindre än någonsin sedan registreringen av tobaksvanor under graviditet startade. 1982 rökte 31 %, och 2013 hade andelen gravida som rökte i tidig graviditet sjunkit till 5,6 %.

DET ÄR FÖRSTÅS en mycket positiv utveckling och som barnläkare tycker vi att detta är ett stort framsteg för hälsan hos gravida och deras foster. Rökning kan orsaka många komplikationer under graviditeten. Risken för för tidig födelse, dödföddhet, tillväxthämning och moderkakeavlossning ökar hos tobaksanvändare. Det finns också studier som visar att tobaksbruk tidigt i graviditeten är kopplat till missbildningar, till exempel läpp-käk-gomspalt.

DET ÄR DÄRFÖR viktigt att nå ut till kvinnor med information om tobak innan de är gravida, för tobakens negativa skadeverkningar uppträder redan i tidig graviditet. Precis som med annan information till fertila kvinnor så ligger svårigheten i just detta – hur når man dem i tid, innan de är gravida? En lösning kan vara att arbeta tobaksförebyggande med patienter i alla åldrar, även barn.

JAG BÖRJAR REDAN på BB. Om en förälder luktar rök så brukar jag fråga: "Röker du?" så vänligt jag bara kan. Vid jakande svar så följer jag upp med frågor om hur föräldrarna gör med tobaken nu när de fått barn, och om hur vi i vården kan hjälpa dem med rökavvänjning. Den rökande mamma som inte lyckas sluta får veta att det ändå är bättre att amma barnet, trots nikotinet i mjölken. Hälsovinsterna med amningen överväger, i motsats till vad många tror.

NÄR BARNEN SEDAN kommer till oss på besök; kanske med astma, på uppföljning efter för tidig födelse, eller bara på en hälsokontroll, så brukar jag prata om tobak med dem. Att i tidig skolålder få dem att lova mig att inte börja röka tror jag är verkningsfullt. Att upprepa detta löfte vid varje återbesök kan göra steget längre till att faktiskt prova tobak för första gången.

Gästledare: Tobak i ett generationsperspektiv

MÅLET FÖR OSS blir att hålla ungdomarna tobaksfria tills de är vuxna, för det är få som börjar med tobak i vuxen ålder. Därför skrev Svenska barnläkarföreningen 2014 till den föregående regeringen med önskemål om exponeringsförbud för cigaretter och snus i svenska butiker på samma sätt som i våra grannländer Norge och Finland. Att minska lockande exponering för tobaksprodukter känns extra viktigt när vi vet att 15 % av gymnasieungdomar röker dagligen och mer än dubbelt så många röker ibland.

DET ÄR OCKSÅ dessa ungdomar som inom ett tiotal år kommer vara de gravida och nyblivna föräldrar som vi träffar på BB. Det arbete vi inte sköter tillräckligt bra i ena delen av det pediatriska åldersspannet återkommer som

komplikationer och sjuklighet i andra delen – tobak i ett generationsperspektiv!

DÄRFÖR VAR DET självklart för oss i Svenska barnläkarföreningen att ställa oss bakom Tobacco Endgame. Vi har i år också uttalat oss mot rökning och snusning under graviditet. Detta har varit en extra aktuell fråga i och med att det amerikanska läkemedelsverket har handlagt en ansökan om godkännande av svenskt snus som en tobaksprodukt med gynnsammare riskprofil. Snus må möjligen vara ett bättre tobaksalternativ än rökning för vuxna män, men inte för fertila kvinnor. Det är svårt att sluta, även om man blir gravid. Och för fostret innebär snus inga hälsofördelar jämfört med rökning!

SVENSKA BARNLÄKARFÖRENINGEN ser fram emot att fortsätta med arbetet med Tobacco Endgame – men vill gärna lägga ribban högre och inkludera även ett snusstopp.

Anna-Karin Edstedt Bonamy
Vetenskaplig sekreterare
Svenska Barnläkarföreningen

Tobaksfakta

- 100 000 svenskar insjuknar varje år i tobaksrelaterad sjukdom som kräver sjukhusvård.
- 12 000 dör varje år av sin rökning.

Källa: Socialstyrelsen

Tobaksfakta

- Bland personer som utbildat sig efter gymnasiet röker 5 procent, mot 14 procent hos de med kortare utbildning.
- Bland låginkomsttagare är andelen rökare 16 procent och bland höginkomsttagare 5 procent.

Källa: Folkhälsomyndigheten

Vid halvårsskiftet fyllde rökförbudet i serveringsmiljöer i Sverige tio år. Medierna fylldes av kommentarer om hur lyckad lagändringen blev och hur självklart det nu är att slippa rök på krogen. "... – en av de mest framgångsrika folkhälsoåtgärder i modern tid", skrev Göran Boëthius och Jonas Ludvigsson i en debattartikel: www.svd.se/dags-att-ta-nasta-steg-for-folkhalsan/i/senaste/om/debatt

Lena Lundh, mångårig styrelsemedlem i Sjuksköterskor mot Tobak har disputerat vid Karolinska institutet. Hon är verksam på Akademiskt primärvårdscentrum i Stockholms läns landsting och hennes avhandling "I have to Quit!" handlar om sjuksköterskors förhållningssätt till patienter med kroniskt obstruktiv lungsjukdom, KOL, och om patienternas upplevelser och behov av stöd vid rökstopp.

A Non Smoking Generation kommer 2015 – 2017 att driva projektet Tobaksfri skoltid NU! tillsammans med minst tre kommuner och ett friskoleföretag. Projektet har ekonomiskt stöd av Folkhälsomyndigheten.

Tre ideella organisationer med det gemensamma målet att förbättra folkhälsan genom minskat tobaksbruk har beslutat lämna föreningen Sveriges annonsörer. Det sker i protest mot det utspel för stöd till tobaksindustrin som föreningens ordförande, Anders Ericson, gjort i en debattartikel och på föreningens hemsida. De tre organisationerna är Cancerfonden, Hjärt-Lungfonden och A Non Smoking Generation.

Livsmedelsverket vill införa gränsvärden för tre cancerframkallande ämnen som finns i snus. "Det är viktigt att cancerrisken hålls nere så mycket som möjligt", skriver Livsmedelsverket i ett förslag till nya regler.

Folkhälsoministern tog emot 10 713 namnunderskrifter

Yvonne Wiklund, Tobaksfri Duo, var en av dem som lämnade över de digra luntorna med namnunderskrifter till folkhälsominister Gabriel Wikström. Foto: Helene Wallskär

–Tillsammans ska vi gå mot ett rökfritt Sverige! sade folkhälsominister Gabriel Wikström när han på tioårsdagen av införandet av rökfria serveringar mötte företrädare för Yrkesföreningar mot Tobak och en rad andra tobaksförebyggande organisationer.

Mötet skedde 1 juni på socialdepartementet dit 13 representanter för tobaksförebyggande organisationer kom för att lämna över listor med 10 713 namnunderskrifter till stöd för uppdraget "Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025".

Listorna skulle överlämnas till folkhälsoministerns politiskt sakkunnige Juan-Pablo Roa eftersom ministern själv var upptagen av ett annat möte. Men plötsligt dök Gabriel Wikström ändå upp och lät sina andra besökare vänta en stund.

– Det känns så viktigt att träffa er, inte minst på den här årsdagen, sade han och lyfte fram arbetet för att minska tobaksbruket som en av de viktigaste insatserna för att nå regeringens mål om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

GABRIEL WIKSTRÖM SADE också att han är "glad och stolt" över att regeringen gett en utredare tilläggsdirektiv om att utreda förslag om exponeringsförbud för tobaksvaror, neutrala tobaksförpackningar och fler rökfria miljöer.

– Den allmänna opinionen har de senaste åren

sprungit ifrån politiken i tobaksfrågan. Nu börjar vi äntligen få ordentlig debatt om tobaken igen.

Här är frivilligorganisationernas uttalande till ministern:

"Under två års tid har Tobaksakta – oberoende tanke-smedja – och dess vänner, Yrkesföreningarna mot tobak och andra frivilligorganisationer, samlad i namnunderskrifter i hela landet med målsättningen Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025. Människor i alla åldrar har skrivit på våra listor, oavsett om de själva använt tobak eller inte, så har de med tanke på våra barn och unga, tagit ställning för att även vi i Sverige på sikt ska fasa ut tobaken, vilket detta uppdrag handlar om.

Det finns en stark och kraftfull opinion som stöder ett politiskt beslut om en utfasning av tobaken och ett – Rökfritt Sverige 2025! Närmare 80 tunga organisationer, tusentals medlemmar och privatpersoner, står bakom uppdraget, med en önskan om ett politiskt beslut och ett måldatum där rökningen inte längre utgör det största folkhälsoproblemet.

Tobak kan verkligen ses som århundradets giftskandal. I Sverige dör 32 personer varje dag som en konsekvens av rökningen, och minst 100 000 personer insjuknar årligen i någon rökrelaterad sjukdom. Det är i allra högsta grad oetiskt att tillåta en välkänd dödlig smittohärd i samhället fortsätta att spridas, utan att göra allt man kan för att eliminera den.

Rökningen är inte bara en katastrof för den enskilda individen och dennes anhöriga utan även en tung ekonomisk belastning för samhället, för hälso- och sjukvården men också för en arbetsgivare.

Vi är fullt medvetna om att det finns en industri som varken har våra barn eller folkhälsan i fokus, utan som gör allt för att förhindra, försena och missleda alla steg i den riktning som många länder nu arbetar för – att på sikt fasa ut tobaken ur samhället. Vår förhoppning och tro är att våra folkvalda politiker inte ska låta tobaksindustrin styra över folkhälsopolitiken.

Vi som är här idag, representanter en stark samhällelig opinion. Vi ger vårt fulla stöd till vår regering att ta de beslut och den riktning som krävs i ett folkhälsoperspektiv, för en hållbar framtid och våra barn och ungas bästa."

Det var ett glatt eld-själsgång som besökte socialdepartementet 1 juni. Foto Slim Lidén

Inspirerande världskonferens i Abu Dhabi

Den 17-21 mars 2015 arrangerades den 15:e världskonferensen om kampen mot tobaken, World Conference on Tobacco OR Health, WCTOH. Platsen var Abu Dhabi i Förenade Arabemiraten och över 2 000 delegater från hela världen samlades. Två av dem var Lisbeth Nilsson och Marie Henriksson från Lärare mot Tobak som båda var med om sin första WCTOH.

– Det jag tydligast kommer ihåg såhär efteråt är att Sverige inte alls ligger så långt fram i tobaksprevention som jag hade trott och hoppats på, säger Lisbeth Nilsson.

För Marie Henriksson är det starkaste minnet

från Abu Dhabi då en irländsk parlamentariker talade om neutrala paket och ställde frågan "Varför måste tobaksbolagen rekrytera nya användare?"

– Jag tänkte att det handlar ju om samma sak som alla andra företag som vill sälja varor och tjäna pengar men när svaret kom skämde jag över min naiva tanke, berättar Marie.

– Svaret att tobaksbolagens kunder dör kom som en chock som blev till en kniv som vreds runt i magen. Det blev tydligt för mig varför jag engagerar mig i denna fråga och varför den är viktig för hela samhället.

Den 17:e WCTOH kommer att hållas i Sydafrika och både Lisbeth och Marie vill gärna delta igen.

– Det var otroligt inspirerande, säger Marie.

Svensk tobakspolitik – har du koll på vad som är på gång?

► **EFTER EN RAD** av ganska händelselösa år har det börjat ske saker i nationell svensk tobakspolitik. Här är en kort sammanfattning av de viktigaste aktuella frågorna, förslagen och förändringarna.

Sverige ska genomföra EU:s tobaksproduktdirektiv

Sommaren 2014 fick lagman Göran Lundahl den dåvarande regeringens uppdrag att utreda hur EU-direktivet senast 20 maj 2016 ska genomföras i svensk lag. I februari 2015 kom utredningen med ett delbetänkande. I det förelägs bland annat:

- Hälsovarningar i ord och bild på 65 procent av cigarettpaketens fram- och baksidor
- Rökfri tobak, som snus, ska förses med hälsovarningen "Denna tobaksvara skadar hälsan och är beroendeframkallande".
- Förbud för smaktillsatser i cigaretter och rulltobak
- Skärpta krav på tillverkare och importörer att rapportera

E-cigarettarna då?

EU-direktivet säger även att e-cigarett ska

regleras och i utredningsuppdraget ingår också att föreslå sådan reglering. Svenska Läke-medelsverket har klassat e-cigarett med nikotin som läkemedel och förbjudit ett bolag i Skåne att sälja e-cigarett. Bolaget överklagade och frågan ska prövas av Högsta förvaltningsdomstolen. Utredaren vill vänta och se hur den processen slutar. I väntan på domstolens utlåtande råder ett oklart juridiskt läge och e-cigarett fortsätter att säljas i Sverige.

Fler reformer utreds

När den röd-gröna regeringen tillträtt ville den föra en mer offensiv tobakspolitik än sina företrädare. I februari i år fick därför Göran Lundahl och hans medarbetare fler tobakslagändringar att utreda. Förslagen som ska utredas är:

- Exponeringsförbud för tobaksprodukter på säljställen
- Neutrala, standardiserade tobaksförpackningar
- Fler rökfria allmänna platser

Senast 1 mars 2016 ska utredningen redovisa sina förslag.

En kanadensisk domstol har dömt tre tobakbolag att betala sammanlagt motsvarande 106,5 miljarder kronor till rökare och före detta rökare som skadats och blivit beroende av bolagens produkter. Domstolen har kommit fram till att tobakbolagen inte varnade konsumenterna för hälsoriskerna med rökning, trots att bolagen var väl medvetna om dessa.

En holländsk ungdomsorganisation stämmer den holländska regeringen vid distriktsdomstolen i Haag för nära samarbete med tobaksindustrin. Samarbetet ska ha förekommit under arbete med lagstiftning om tobak och är då ett brott mot artikel 5.3 i WHO:s tobakskonvention.

Tonåringar i Kanada testar e-cigarett lika mycket som de experimenterar med att röka vanliga cigaretter. Det visar den nya rapporten "Tobacco Use in Canada: Patterns and Trends." Precis som i Sverige röker omkring var femte tonåring i Kanada e-cigarett. Professor David Hammond, rapportens huvudförfattare kallar e-cigarettutvecklingen "ett okontrollerat experiment".

Nya tobakslagar ska minska den omfattande rökningen i Kina. Över en miljard människor i Kina röker själva och/eller är utsatta för passiv rökning. De nya lagarna förbjuder bland annat tobaksreklam i massmedier, på offentliga platser och på kollektiva färdmedel.

Sedan 6 april råder exponeringsförbud för tobaksvaror på alla försäljningsställen i Storbritannien. För de stora butikerna gäller förbudet redan från april 2012, utom för Skottland där det började 2013. Nu inkluderas även de många små butikerna. I fortsättningen måste all tobak förvaras bakom grämälade dörrar till separata skåp.

Aktivitet för rökfria lekplatser i Göteborg

► **MED ANLEDNING AV** World No Tobacco Day 31 maj – tillika Mors dag – gav vi i Göteborg uppmärksamhet åt frågan om rökfria lekplatser och om projektet Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025. Dagen genomfördes i ett samarrangemang mellan flera förvaltningar och ideella organisationer. Platsen var Plikta, den välkända lekplatsen i Slottsskogen i Göteborg och i

Medverkande var, från vänster, Lena Ernst Lagergren (Social resursförvaltning), Mimmi Björkeryd (Hälsöäventyret Tigern), Maria Martini (Social resursförvaltning) och Per Haglind (Läkare mot Tobak).

ett myller av barn. Vi pratade med ett femtiotal personer, delade ut material, pins och T E-knappar och möttes av ett stabilt intresse för dessa frågor bland föräldrar och far- och morföräldrar.

Per Haglind, LmT

Nytt landsting stöder Tobacco Endgame

► **LANDSTINGET I KALMAR** län är det andra landstinget i Sverige som anslutit sig till Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025. Kalmarlandstingets beslut presenterades när det fjärde Tobacco Endgame-seminariet i maj genomfördes i Stockholm.

– Sedan vårt förra seminarium i november har vi blivit 25 fler organisationer som stöder en utfasning av rökningen, berättade Göran Boëthius, nationell samordnare av Tobacco Endgame.

Tobaksfakta och TPLR samarbetar i barnprojekt

► **UNDER 2015 GÅR** Tobaksfakta – oberoende tankesmedja – vidare med projektet Barnets Rätt i Tobaksfrågan, BRiT. Det sker i samarbete med det nationella nätverket Tobaksprevention i Landsting och Regioner, TPLR.

I höst planeras fem workshops om Barnets Rätt i Tobaksfrågan i samarbete med lika många regioner/landsting. Datum, platser och kontaktpersoner – se www.tobaksfakta.se, temat Barnets rätt i tobaksfrågan!

Tobaksavvänjning på recept testas i Stockholm

► **TOKSAVVÄNJNING** på recept, TOR, testas för närvarande inom primärvården i Stockholms län. I en pilotstudie dras slutsatsen att TOR kan vara till nytta för både vårdpersonal och patienter.

– Det ger information till vårdgivaren samtidigt som det ger patienten en översikt över de behandlingsalternativ som finns. TOR kan också fungera som underlag för diskussion om vilka åtgärder som passar bäst, säger Tanja Tomson, forskare vid institutionen för lärande, informatik, management och etik vid Karolinska institutet.

I höst ska effekten och kostnadseffektiviteten av TOR utvärderas vid cirka 15 vårdcentraler i socioekonomiskt utsatta områden med många invandrare i Stockholms län.

Många YmT-aktiviteter på årets Almedalsvecka

Yrkesföreningar mot Tobak satsar även i år på en rad olika aktiviteter under Almedalsveckan i Visby. Tre av föreningarna arrangerar seminarier om aktuella ämnen och YmT:arna tänker också se till att tobaksfrågan märks ordentligt på gatorna i sommar-Visby.

MÅNDAG 30 JUNI kl. 16.15 inleds det gemensamma YmT-programmet med samling och snabbfika på Birgers Gränd 4/Strandgatan 13C. En uppladdning för gatu-demonstrationen modell "flash mob" på Donners plats kl. 17. Det dödliga allvaret i tobaksfrågan kommer att illustreras på ett sätt som märks.

På kvällen är det middagsbuffé till självkostnadspris från kl. 19 för YmT-folket på samma adress som samlingen ovan. Meddela Lena Sjöberg, 070-6636834, senast kl. 15 samma dag om du vill komma.

TISDAG 1 JULI är det dags för seminarier. Tre kostnadsfria seminarier arrangeras på Best Western Strand Hotel, Strandgatan 34.

Kl. 8-10 belyser Lärare mot Tobak den kontroversiella etiska frågan om AP-fondernas investeringar i tobaksindustrin. Sverige har anslutit sig till den internationella tobakskonventionen och därmed förbundit sig att arbeta aktivt för att minska tobaksbruket och tobaksskadorna. Hur stämmer det med att AP-fonderna, som förvaltar en stor del av det svenska pensionskapitalet, satsar i tobaksbolag? Vårt grannland Norge har beslutat att inte investera några pensionspengar inom tobaksindustrin. Bland de medverkande finns forskare, politiker och företrädare för AP-fonderna.

Kl. 11-12 arrangerar Psykologer, socionomer och folkhälsovetare mot Tobak ett seminarium om e-cigarett i samarbete med Läkemedelsverket. Temat är vad vi vet om e-cigarett i dag. Hur får de säljas? Vad vet vi om hälsoeffekterna? Hjälper de människor att sluta röka? Är de en väg in i nikotinberoende/rökning av konventionella cigarett för unga? Finns "passiv" e-cigarett-rökning? Får man använda dem på platser där rökningen inte är tillåten? Hjälper de folkhälsan eller stjälper den? Två av landets främsta experter på e-cigarett – Barbro Holm Ivarsson från PmT och Martin Burman från Läkemedelsverket – informerar och svarar på frågor.

Kl. 13-15 bjuder Tandvård mot Tobak in till seminariet Rökfritt Sverige 2025 – för barnens skull. Seminariet tydliggör den starka opinion som växer fram för ett nationellt politiskt beslut om en utfasning av rökningen. Företrädare för flera av de närmare 80 organisationer som stöder Tobacco Endgame medverkar, liksom företrädare för Socialdepartementet.

Kl. 16.45 är det gatudemonstration ("flash mob") på Donners plats igen och 19.30 gemensam middag på Birgers Gränd 4/Strandgatan 13C. Meddela senast kl. 15 till Lena Sjöberg, 070-6636834, om du vill vara med och äta.

ONSDAG 2 JULI kl. 11.45 är det samling på Hamnplan för veckans tredje och sista gatudemonstration.

På gång

► Tipsa styrelsen!

Den 7 september samlas styrelsen i Yrkesföreningar mot Tobak för att planera. På agendan står ansökningar om medel till ANDT-projekt och organisationsbidrag. Hör gärna av dig till någon i styrelsen om du har tips och idéer!

► Hjärtgång på Gärdet

Den 13 september är det Hjärtgång på Gärdet i Stockholm i 1,6 miljonerklubbens regi. Yrkesföreningar mot Tobak deltar för 15:e gången i detta arrangemang och bjuder på tipspromenad med tandhygienistbesök som pris.

► Levnadsvanor i vården

Arbete med levnadsvanor i vården – varför och hur? Det är temat för en nationell konferens i Stockholm 23 september kl. 9.15-16. Arrangör är Kompetenstjänst och målgruppen är vårdpersonal, politiker, verksamhetschefer, folkhälsoplanerare, strateger, ANDT-samordnare och utbildare på statliga myndigheter, länsstyrelser, landsting, kommuner och intresseorganisationer.

Dagen leds av Barbro Holm Ivarsson, leg. psykolog med speciell expertis inom tobaksavvänjning och motiveran-

de samtal (MI) som har deltagit i Socialstyrelsens arbete med de nationella riktlinjerna. Mer information och anmälan på www.kompetenstjanst.se

► TmT på Barntandvårdsdagar

Barntandvårdsdagarna arrangeras 24-25 september i Kalmar. Tandvård mot Tobak medverkar.

► Rädda liv

Fredag 2 oktober kl. 10-16 inbjuder Läkare, Sjuksköterskor och Tandvård mot Tobak till en kostnadsfri utbildningsdag för vårdpersonal under utbildning samt tobaksavvänjare. Dagen handlar om effektiva avvänjningsmetoder och om en utfasning av tobaksrökningen i vårt land. Platsen är Svenska Läkaresällskapet på Klara Östra Kyrkogata 10 i Stockholm. Anmälan till info@ymtkansli.org. Ange namn, befattning, arbetsplats, postadress, telefon, e-post samt ev. specialkost.

► Förebygg nu

Den nationella konferensen Förebygg nu arrangeras 11-12 november i Göteborg. Anmäl-dig-tidigt-rabatt fram till 14 september. Mer information på <http://forebygg.nu>

Tobak eller Hälsa

ges ut av paraplyorganisationen Yrkesföreningar mot Tobak (► www.tobaccoorhealthsweden.org) där fem föreningar samarbetar för en tobaksfri framtid.

Kansli:

Marianne Roos, Tel: 08-669 81 58

Besöksadress: Klara Östra Kyrkogata 10

Postadress: Box 738, 101 35 Stockholm

E-post: info@ymtkansli.org

Ansvarig utgivare: Lena Sjöberg,

tel 070-663 68 34 e-post: lena.sjoberg@lio.se

Redaktör: Helene Wallskär, tel 070-530 91

88, e-post: helene@mediaproduktion.se

Dahlstedt & Wallskär mediaproduktion AB,

Selmedalsringen 22, 129 36 Hägersten.

Yrkesföreningarna

LÄKARE mot TOBAK

► www.doctors-againststobacco.org

TANDVÅRD mot TOBAK

► www.tandvardmottobak.org

SJUKSKÖTERS KOR mot TOBAK

► www.sjukskoterskor-mottobak.se

LÄRARE mot TOBAK

► www.lararemottobak.se

PSYKOLOGER mot TOBAK

organiserar även socionomer och folkhälsovetare
► www.psykologermottobak.org